

NOTA BREU

Centaurea diluta* (Asteraceae), nou neòfit per a la província de Barcelona**Centaurea diluta* (Asteraceae), new neophyte for the province of Barcelona**

David Pérez Prieto* & Neus Nualart*

* Institut Botànic de Barcelona (IBB, CSIC-ICUB). Passeig del Migdia, s/n. 08038 Barcelona.

Autor per a la correspondència: D. Pérez Prieto. A/e: perezprieto@hotmail.com

Rebut: 10.07.2019. Acceptat: 14.07.2019. Publicat: 30.09.2019

***Centaurea diluta* Aiton**

BARCELONA: Baix Llobregat, Abrera, entre el Xaplà i la Carena del Pi Llarg, sota «Cal Paquito», prop del terme municipal d'Ullastrell, 31T 412210 4597097 (ETRS89), 250 m, talús ruderalitzat vora un camí, 21-V-2019, D. Pérez Prieto (BC-991838); *ibidem*, 24-VI-2019, D. Pérez Prieto & N. Nualart (BC-991894).

Centaurea diluta Aiton es una asteràcia endèmica del sud d'Espanya i del nord d'Àfrica (Magreb). Segons Devesa *et al.* (2015) també seria originària de l'est de la península (País Valencià i Aragó), illes Balears, França, illes Canàries i Madeira, però autors d'aquests territoris com Mateo Sanz & Crespo Villalba (2014), Uribe-Echevarría (2019), Fraga (2000), Tison & de Foucault (2014), Mendez & Wilpret (1977) i Silva *et al.* (2010) la consideren al·lòctona. Per Giardina & Lucchese (2000) podria ser també originària de

Sicília, basant-se en un plec recollectat per H. Ross a finals del segle XIX (PAL-10819), però Russell & Domina (2010) afirmen que es tracta d'un error d'identificació.

En els darrers anys, l'àrea de distribució de la planta s'ha estès fora de la seva àrea nativa, trobant-se en altres parts de la península Ibèrica, illes Balears, Macaronèsia i gran part d'Europa occidental. A les Balears, aquesta espècie va ser inicialment citada per Fraga *et al.* (2000, 2005) com *C. napifolia* L., indicant el seu caràcter al·lòcton, però Devesa & López Nieto (2013) van revisar els materials menorquins i van concloure que les citacions de *C. napifolia* de Menorca corresponien realment a *C. diluta*. Per altra banda Gil *et al.* (2003) indiquen *C. diluta* de dues localitats de Mallorca, on seria localment abundant en hàbitats antropitzats i on segons aquests autors podria trobar-se en expansió. De Catalunya només en tenim constància de la seva presència a Freginals (Montsià), citada per Royo (2006) a partir d'un plec de l'her-

Figura 1. *Centaurea diluta* Aiton: a) conjunt d'inflorescències (plec BC-991838); b) detall del capítol (imatge al camp); c) detall d'una fulla caulinar inferior (plec BC-991838).

NOTA BREU

bari personal de R. Balada. La nostra localitat constitueix, doncs, la segona citació a Catalunya i la primera a la província de Barcelona. Segons Vázquez & Guerra (2008), la seva dispersió seria a través de la barreja de les seves llavors amb la de cereals i lleguminoses cultivades.

Centaurea diluta és l'únic representant de la secció *Hymenocentron* (Cass.) DC. Segons Devesa & López Nieto (2013), el seu principal tret morfològic és l'apèndix de les bràctees involucrals mitjanes, que és cucullat i escariós al marge, sovint hialí, lacerat i acabat en una petita espina (vegeu la iconografia de Devesa *et al.*, 2015, i la Fig. 1). Pel que fa a la seva variabilitat, a nivell subespecífic algunes poblacions magrebines amb fulles no decurrents i espines de les bràctees més llargues s'han assignat a la subsp. *algeriensis* (Coss. & Durieu) Maire per alguns autors (Ibn Tattou, 2014), encara que d'altres (Susanna & García Jacas, 2002; Devesa & López Nieto, 2013) consideren que aquesta subespècie no te prou entitat i l'inclouen dins la sinonímia de *C. diluta*.

Pel que fa a la seva ecologia, es tracta d'una planta eminentment ruderal, creixent en marges de camins, erms, solars abandonats..., mostrant predilecció pels sòls margosos. També creix com a mala herba de cultius, un comportament que ja s'havia constatat des de fa molt de temps (*cf.* Willkomm & Lange, 1870). Però actualment, la seva gran expansió provoca greus infestacions en alguns cultius com el pèsol o el blat. Aquestes van ser observades per primer cop a Andalusia (Saavedra, 1977), on el gran port de les plantes va dificultar i inclús fer impossible la recollecció del cultiu per mètodes mecànics. Tal és el problema que origina la planta en aquesta regió avui en dia que ja s'han posat en marxa assajos d'herbicides per a controlar la seva proliferació en cultius de blat (Saavedra *et al.*, 2018). No tenim constància d'aquest comportament en altres zones on la planta s'ha establert amb celeritat, com al País Valencià, però l'anterior precedent fa que calgui vigilar l'establiment de *C. diluta* al nostre país.

Aquesta nova població que aportem colonitza una àrea d'uns 100 m² d'un vessant que mira al SE, ocupat per un herbassar ruderal dominat per la mateixa *C. diluta* i per *Glebionis coronaria* (L.) Spach, amb plantes de marges de camins pròpies de l'*Hordeion leporini* Braun-Blanq. in Braun-Blanq., Gajewski, Wraber & Walas 1936, com *Centaurea aspera* L., *Bromus madritensis* L., *Avena sterilis* L. o *Lavatera cretica* L. En aquest indret, *C. diluta* creix ufanosament, comptant amb més d'una vintena d'exemplars alguns dels quals gairebé arriben als 2 m d'alçada. Damunt del talús on creix la planta hi ha una finca que es dedica a la compra-venta de cavalls, així que no és d'estranyar que les llavors de la planta hagin pogut arribar a aquest indret a través dels seus animals.

Bibliografia

- DEVESA, J. A. & LÓPEZ NIETO, E. 2013. Estudio taxonómico de *Centaurea* sect. *Mesocentron* (Cass.) DC. y sect. *Hymenocentron* (Cass.) DC. (*Asteraceae*) en la Península Ibérica y Baleares. *Flora Montiberica*, 55: 3-25.
- DEVESA, J. A., LÓPEZ NIETO, E., ARNELAS, I., BLANCA, G., SUÁREZ-SANTIAGO, V. N., RODRÍGUEZ INVERNÓN, V. & MUÑOZ RODRÍGUEZ, A. F. 2015. *Centaurea* L. P. 342-603. In: Devesa, J. A.; Quintanar, A. & García, M. Á. (eds.). *Compositae* (partim). *Flora iberica*, XVI(I). Real Jardín Botánico, CSIC. Madrid. 734 p.
- FRAGA, P., AGUAROD, E., BLANCO, J. M., CALVO, J. M., CARRERAS, D., GARCIA, O., MASCARÓ, C., PALLICER, X., PÉREZ, A. & TRUYOL, M. 2005. Notes i contribucions al coneixement de la flora de Menorca (VII). *Bolletí de la Societat d'Història Natural de les Balears*, 48: 113-119.
- FRAGA, P., MASCARÓ, C., CARRERAS, D., GARCIA, O., PALLICER, X., PONS, M., SEOANE, M. & TRUYOL, M. 2000. *Catàleg de la flora vascular de Menorca*. Institut Menorquí d'Estudis IME. Menorca. 367 p.
- GIARDINA, G. & LUCCHESI, F. 2000. The native-alien status of *Centaurea diluta* Aiton in Italy. Additional points and clarification. *Archivio Geobotanico*, 6: 183-188.
- GIL, L., CARDONA, C., PONS, M. & LLORENS, L. 2003. Notes florístiques de les illes Balears (XV). *Bolletí de la Societat d'Història Natural de les Balears*, 46: 29-35.
- IBN TATTOU, M. 2014. *Centaurea*. P. 130-151. In: Fennane, M., Ibn Tattou, M. & El Oualidi, J. (eds.). *Flore pratique du Maroc: manuel de détermination des plantes vasculaires*. Volume 3. Travaux de l'Institut scientifique, Série Botanique, Université Mohammed V. Rabat, Maroc. 793 p.
- MATEO SANZ, G. & CRESPO VILLALBA, M. B. 2014. *Claves Ilustradas para la Flora Valenciana*. Colección Monografías de Flora Montiberica, 6. Jolube Consultor Botánico y Editor. Jaca. 503 p.
- MENDEZ, B. & WILPRET, W. 1977. *Centaurea diluta* Ait. nueva cita para la flora canaria. *Vieraea*, 7: 133-136.
- ROYO, F. 2006. *Flora i vegetació de les planes i serres litorals compreses entre el riu Ebre i la serra d'Irta*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona. Barcelona. 1131 p.
- RUSSELL, P. & DOMINA, G. 2010. Sul rinvenimento di *Centaurea diluta* (Compositae) esotica spontaneizzata in Calabria. *Informatore Botanico Italiano*, 42: 419-421.
- SAAVEDRA, M. 1997. *Centaurea diluta* Aiton, nueva infestante en cultivos herbáceos en Andalucía. *Actas del Congreso de la Sociedad Española de Malherbología*, 5: 173-176.
- SAAVEDRA, M., SÁNCHEZ-GAMONOSO, M., CARRANZA, R., FUENTES, M. & ALCÁNTARA, M. 2018. *Ensayo de herbicidas de postemergencia contra Centaurea diluta en trigo duro*. Junta de Andalucía. Córdoba. 14 p.
- SILVA, L., MOURA, M., SCHAEFER, H., RUMSEY, F. & DÍAS, E. F. 2010. *Lista das plantas vasculares (Tracheobionta). List of vascular plants (Tracheobionta)*. P. 117-146. In: Borges, P. A. V.; Costa, A.; Cunha, R.; Gabriel, R.; Gonçalves, V.; Martins, A. F.; Melo, I.; Parente, M.; Raposeiro, P.; Rodrigues, P.; Santos, R. S.; Silva, L.; Vieira, P. & Vieira, V. (eds.). *A list of the terrestrial and marine biota from the Azores*. Ed. Princípiã. Cascais. 487 p.
- SUSANNA, A. & GARCÍA JACAS, N. 2002. *Centaurea* L. P. 709-715. In: Valdés, B., Rejdali, M., Achhal El Kadmiri, A., Jury, J. L. & Montserrat, J. M. (eds.). *Catalogue des plantes vasculaires du nord du Maroc, incluant des clés d'identification*. Volume II. Biblioteca de Ciencias, CSIC. Madrid. 1007 p.
- TISON, J.-M. & DE FOUCAULT, B. 2014. *Flora Gallica. Flore de France*. Société botanique de France. Biotope Editions. Paris. 1196 p.
- URIBE-ECHEVARRÍA, P. 2019. *Centaurea diluta* Aiton. Atlas de la Flora de Aragón. Disponible en: <http://floragon.ipe.csic.es/ficha.php?genero=Centaurea&especie=diluta> [Data de consulta: 5 juliol 2019]
- VÁZQUEZ, F. M. & GUERRA, M. J. 2008. Anotaciones corológicas y taxonómicas a la flora en Extremadura: 018 *Centaurea diluta* Aiton (*Asteraceae*). *Folia Botanica Extremadurensis*, 2: 87.
- WILLKOMM, M. & LANGE, J. 1870. *Prodromus Florae Hispanicae. Volumen II*. Sumtibus E. Schweizerbart. Stuttgart. 680 p.